

ZGODNJA DANICA.

Katolški cerkveni list.

Vrednik: Dr. Janez Krizostom Pogačar.

№ 20.

V Četertik 17. Velkitravna.

1849.

Kratki premisliki

iz s. evangelija za šesto nedeljo po veliki noči. (Jan. 15, 26. 27. 16, 1—4.)

Veliko nadlog in terpljenja čaka in zadene vsaciga človeka na tem svetu, v tej dolini solz. Med temi nadlogami, kakor so bolezn, revšina in druge nesreče, je nar hujši britkost za pravice voljo pred hudobnim in nehvaležnim svetam zaničevanje, sovraštvo in preganjanje terpeti. Tako terpljenje je pa zadevalo od začetka sveta vse pobožne in nedolžne ljudi, in pravične, od ljubezni do vsih ljudi unete preroke, ktere je Bog od nekda v podučenje in poboljšanje hudobniga sveta pošiljal: tako zaničevanje in preganjanje je mogel terpeti nar boljši in nar svetejši dobronik vsih ljudi, naš Zveličar, Jezus Kristus, in enako terpljenje je čakalo apostelnov Jezusovih, desiravno si kaj taciiga niso mislili, temuē srečo in veselje v kraljestvu božjim pričakovali. Po pravici se je bilo bati, de bi se apostelni ne bili prestrašili in v svojih mislih zmešali, ko bi bili vidili, de namest hvaležnosti za nauke svetiga evangelija, le nehvaležnost in zaničevanje najdejo, ako bi jim Jezus tega ne bil naprej oznanil. Zato jim je dobronljivi Zveličar povedal, de jih zavoljo pravičnosti in zavoljo oznanovanja svetiga evangelja veliko terpljenja čaka, in jim je rekel: „To sim vam povedal, de se ne pohujšate.“

Judje in ajdje, kteri Jezusove vere niso nase

vzeli, so se pohujšali nad njo, kakor govori sveti Paul, ki pravi: „Mi vam oznanujemo Kristusa Krizaniga, kteri je Judam pohujšanje, nejevercam pa norost.“ Judje so se pohujšali nad Jezusam, to je, so ga zatajili in zavergli, ker se je božjiga Sina imenoval, kar se je njim preklinvanje božje zdelo. Ajdje ali nejeverci, kteri so več bogov imeli, so se tudi pohujšali nad Zveličarjem, seer ne zato, ker je bil Bog, ampak zato, ker se jim je neumno in norost zdelo, krizaniga Boga verovati. Apostelni bi se bili pa še drugači utegnili pohujšati nad Jezusam in nad njegovimi nauki, ako bi jih on ne bil pred podučil, kako hudo se jim bo godilo, in ako bi jim ne bil pomoči svetiga Duha obljubil in dal. Misli bi se bili namreč utegnili: Koko more to prava vera biti, ktera nam veliko pokorjenja in zatajevanja zapoveduje, blagor in zveličanje obeta, pa, kakor vidimo in čutimo, le zopernost in nadloge, žalost in terpljenje povračuje? Tako pa, ker jim je bilo vse to terpljenje že naprej oznanjeno, in so bili od svetiga Duha razsvetljeni in podučeni, de blagor in zveličanje nas se le na unim svetu, v nebesih čaka, se niso pohujšali, niso v veri opešali, temuē so se toliko bolj veselili, kolikor več so imeli terpeti, so se veselili, „de so vredni bili za Jezusoviga imena voljo zaničevanje terpeti.“

O kristjani! posnemajmo v tem apostelne Jezusove in perve kristjane. Varujmo se, de se nad kersansko vero kdaj ne pohujšamo, de je slovesa ne damo. Od vsih strani nam današnji svet pridi-

guje in oznanuje, kako de smo nespametni, de se take vere derzimo, ktera nam vleva krivico terpeti sovražnike ljubiti, tistim, kteri nam kaj hudiga store, dobrote povračevati, za preganjavce moliti, sami sebe premagovati, poželjenje zaterati, križ nositi, in z eno besedo, nič družiga kakor vedno terpeti. Posvetnjaki nam norce kažejo, nas naumneže imenujejo, nas k zatajenju naukov Jezusove vere napeljujejo, in čedalje več je takih kristjanov med gospodo in tudi med kmeti, kteri s svojim hudobnim zgledam slabe in maloverne kristjane od prave in svete vere odvrtačujejo. Čujmo toraj, Kristjani! zakaj duh je volan, ali meso je slabo. Spominimo se pogosto besedi našiga Zveličarja: „To sim vam govoril, de se ne pohujšate“.

De bi jim ne bil premalo povedal, je Jezus svojim apostelnam na ravnost oznanil in razodel kaksno terpljenje in preganjanje jih čaka. „Iz svojih shodnic vas bodo palmili; kaj, prišla bo ura, de bo vsak, kteri vas umori, mislil, de s tem Boga casti.“ Dve nar večji kazni, ki jih človek človeku more naložiti, eno duhovno, eno telesno jim je Zveličar tukej napovedal. — Sovrašstvo Judov zoper vas je hotel Jezus prvič reči, bo tako veliko, de vas bodo iz svoje shodnice, to je, iz svoje cerkve, iz svoje družbe izvergli. Bogaboječimu Izraelcu se ni moglo nič strašnejšiga zgoditi, kakor će ga je duhovšina v sodbi očitno iz družbe Izraelcov, iz njih shodnice ali sinagoge izklenila. Kakor nevrudin ud družbe božjiga ljudstva, je zgubil tak človek vse pravice Abrahamovih otrok, ter je bil očitnimu prekletstvu izdan. To kazen je apostelne hmalo po tem, ko so začeli Jezusovo vero oznanovati, res zadela. Kako strašna in neprenesljiva bi se jim bila zdela, ako bi jim je ne bil Jezus že pred napovedal. — Druga kazen ali šrafa, ktera je apostelnov čakala, je bila sramna smert hudodelnikov. Kakor hudodelnike, krivoverce in zapeljivce so jih mučili in morili, in so mislili, de s tem Bogu služijo, kakor je mislil sam Saul pred svojim spreobrnjenjem, ki je kristjane preganjal, in pri smerti svetiga Stefana oblačil njegovih ubijavcov varoval, in s tem po besedah svetiga Augustina želel hudobe in greha vsih deležin postati. — Kaksne stanovitnosti v veri in upanji, kaksne gorečnosti do Jezusa je po tem takim apostelnam treba bilo, de so Kristusa križaniga brez strahu oznanovali, kjer je tako rekoč cel svet, kjer so nar imenitniši in nar bolj učeni možje apostelne Jezusove hudobne, brezbožne ljudi, krivoverce in zapeljivce imenovali, in očitno vpili, de takih sovražnikov božjih, take soderge in nar večji hudobe svetá nihče ne more dosti oestro kaznovati in zaterati.

Enako, kakor apostelnam, se godí posebno

dan današnji bogoljubnim kristjanam, posebno pa duhovnim po vsih tistih krajih, kjer se druhal zdajnega zoperkeršanstva obilniši zbera, in mogočniši na noge stopa. Marsikteriga verniga in stanovitniga mašnika nedolžno kri je naše dni že černa zemlja pila, in brez števila veliko duhovnov je, kteri morajo s poglavarjem katolške cerkve, svetim očetam papežem vred v ptuji deželi pri ptujih ljudeh domu in pomoči iskati.

Pa od kod taka hudoba, toliko krivic zoper Jezusovo vero in zoper njene oznanovavce? „In to vam bodo storili,“ pravi Jezus, ker ne poznajo ne Očeta, ne mene. Tisti kteri vas preganjajo, so prav za prav nesrečni, ne pa vi; zakaj oni ne vedo, in nočejo vediti za pravičniga Boga v nebesih, ne vedo in nočejo vediti, de sim jest Sin božji. Vam pa naj bo to tolažba in trošt, de Boga mojiga Očeta in mene poznate, de v Očeta in v mene, njegoviga Sina verujete, de ste zavoljo mojiga Očeta in zavoljo mene zaničevani in preganjani. — Stojmo toraj stanovitno, kristjanje! terpimo voljno; zakaj naši sovražniki ne vedo kaj delajo, ker Boga in njegoviga Kristusa nočejo poznati; mi pa vemo kaj delamo in zakaj terpimo, ker nam je to naš Zveličar naprej povedal, in to nam je povedal, de se ne pohujšamo, de ga ne zatajimo. Potočnik.

Zakonsko postavodanje.

(Dalje.)

De cerkev in deržava oblast imate, zakonske postave dajati, kakor se iz dozday rečeniga vidi, v tem so tudi učeni možje kolj ene misli. O tem pa se že več let sem hudo prepirajo, ali je 1. deželska gosposka dolžna, vse od cerkve sklenjene zakone priznati in v svoje varstvo vzeti; ali pa 2. de je cerkev dolžna, vsim tistim, katerim se deželska gosposka ženiti dovoli, tudi zakrament s. zakona podeliti, ali pa 3. naj bi deržava in cerkev vsaka svojo lastno pot hodile, in deržava po svojih postavah zakone sklepal, cerkev pa po svojih.

De tukaj od tega ni govorjenje, kaksne pravice pri sklepanji zakonov deržava do krivovercov, Judov in nevernikov ima, se samo zastopi; zakaj pri vsih tih zakon ni noben zakrament; ampak mi le kar kakor katolčani po nauku s. rimsko-katolške cerkve to vprašanje pretresamo.

1. De bi deržava dolžna bila, vsakimu zakonu, kateriga je cerkev sklenila, tudi deržavljanske pravice dati, to se terjati ne more. Kraljestvo Kristusovo namreč ni od tega sveta, zato s. cerkev lahko marskaterimu brez svoje škode v zakon stopiti dovoli, kterimu pa deželska oblast tega nikakor dovoliti ne more. Postavim: Gosposka ne more do-

pustiti, de bi se vojsaki ženili, kateri ino kakor bi se hotli, dokler jim cerkev po svojih postavah to dopusti, ker zakonskiga zadržka vojašine nima in ga imeti ne more. Ravno tako je v večih drugih zadevah.

2. Pa tudi cerkev ne more dolžna biti, vsim tistim, katerim deželna gosposka v zakon dovoli, zakrament s. zakona podeliti. Že katolške gosposke, še ložej pa krivoverske ali neverske gosposke bi utegnile v marskteri zakon dovoliti, iz kateriga bi lahko veliko pohujšanje vstalo in s. cerkev škodo terpela. Takiga zakona tedej s. cerkev poterediti ne sme in ne more. Postavim, če bi katolčanka se hotla z Luterancam omožiti, je po cerkveni postavi dolžna, od njega terjati, de po danim pismu obljubi, de bojo vsi otroci v katolški veri izrejeni; če to stori, požegna s. cerkev ta zakon in katolčanka je veljavno in vredno s. zakrament prejela. Če bi luterški ženin tega storiti ne hotel in bi ga katolčanka vendar v zakon vzela, bi pred deželno gosposko scer ta zakon veljal, ali pred Bogam bi nevesta hudo grešila, ker bi svoje prihodne otroke krivoverstvu izročila in s. cerkev bi žegna njenimu zakonu podeliti ne smela. Ravno tako, ako bi bil naš državni zbor zmagal in bi bila njegova postava obveljala, de se smejo katolčani z Judi in z neverniki možiti, bi cerkev tudi teh zakonov požegnati ne smela, ker so po njenih postavah ojstro prepovedani.

3. Ker pa deržava po prvi poti lahko hoditi ne more, po drugi poti pa s. cerkev hoditi ne sme, ali si bote mar tretjo pot izvolile, in deržava po svojih, cerkev pa po svojih postavah zakone sklepaie, brez de bi ena za drugo porajtale? Tako je saj mislil naš rajni državni zbor skleniti, in se je ze vnaprej bahal, de jo je, Bog ve, kako pametno vganil. Nam se pa zdi, de bi bila ta postava deržavi v veliko škodo in z časam morebit tudi v veliko nesrečo. Če namreč vprašamo, ali je deržavi vse eno, kakšno vero njeni podložni spoznajo in ali po ti ali po uni veri živijo? bo vsak odgovoril, de ne. In če dalej vprašamo, ktera vera je pa za blagor deržave nar bolj koristna? bo spet vsak odgovoril: Tista, ktera svoje ude nar bolj k čednosti napeljava in jim v ta namen nar pripravniši pomočke daja; tista, ktera uči, de so vse časne nadloge in križi nasledki izvirniga greha, in de brez težav in terpljenja nikoli na svetu ne bo, naj bi bile postave še tako dobre, in gosposke kakor sami angeli, de pa tisti, ki je tukej v preterpljenji vbožtva, siromastva, bolezin in zaničvanja Kristusu nar bolj podobin, mu bo tudi na unim svetu nar bolj podobin v nebeški časti; tista, ktera pod smertnim greham zapoveduje, vsaki tudi terdi gosposki pokornim biti in vse gosposke kakor od Boga

poslane spoštovati; tista, katera uči, de je zakon, kteriga cerkev sklene, tudi pred Bogam sklenjen in de ga nobena človeška moč več razvezati ne more. Tako uči pa le s. rimsko-katolška vera. Ajdje nimajo od čednosti, od pravice in od ljubezni do bližnjiga nobeniga praviga, od zatajevanja samiga sebe pa skorej clo nobeniga zapopadka. Judje sploh imajo toliki serd zoper Kristusa in vse, kar je kersanskiga, de so v kersanskih deželah zares velika sitnost in zmešnjava, kar so ravno zdaj nar bolj pokazali, ker so oni skorej narveč sedanjiga puntanja krivi. Rongeanci svojim naslednikam že na tem svetu raj obetajo: ker jim ga pa dati ne zamorejo, podložne le z njih stanam nezadovoljne delajo in jih tako k vednimu puntanju vnemajo. Luteranci in njim enaki krivoverci tudi od zatajevanja samiga sebe le malo slišati hočejo. Kdo bi pa tudi pri njih veselje imel, križe tega življenja poterpežljivo nositi, ker si po njih veri skoz to za nebesa nič prislužiti ne zamore; Luteranci namreč v zasluženje dobrih del ne verjejo. Tudi se pri Luterancih, kakor pri ajdih in Judih zakoni spet razvezati dajo. Ravno zavolj tega je pa tudi po luteranskih deželah tako malo zadovoljnosti in stanovitniga miru, posebno pa razvezanje zakonov pohujšanju, razvujzdanosti in zamenarenju otroške izreje tako široko vrata odpera, de je kar groza ino joj! Iz vsiga tega se tedej jasno vidi, de je katolška vera nar boljši in nar terdniši podloga deržavne sreče, in de deržava zavolj lastniga korista želeti more, de bi ravno katolška vera v njej nar lepši cvetela in nar bolj široko se razprostranila. Ali bi pa deržava tej, kakor beli dan jasni resnici popolnoma nasproti ne ravnala, ako bi dopustila, de bi se razvujzdani katolčani in krivoverci in Judje in Turki med seboj mozili in ženili, kakor jim drago? Zakaj to se lahko vidi in z roko ošlata, de iz takih geusnih zakonov ne bojo nikdar pobožni otroci in nekdanj pridni podložni izrastli, ampak kakor smo že zgorej izrekli, popolni neverniki, še hujsi od nekdanjih ajdov in Turkov, ki ne bojo poznali ne čednosti ne pravice, in ne bojo vervali ne v duše neumerjočnost, ne v Boga in hudiča, ampak bojo popolnoma požvinjeni, kakor pravi Rongetovi otroci, le na tem svetu svoje nebesa v meseni razvujzdanosti in v dobrim življenji brez dela iskali in tedej morijo in tolovanje za svoje rokodelstvo imeli. Ajdje so se saj svojih izmišljenih bogov bali, ali praviga nevernika nobena reč več ne straši. De to niso prazne sanje in golo strašilo, nam priča strašni umor nedolžniga ministra na Dunaji; nam pričajo neznane pregreche, ki so se pri belim dnevu po Dunajskih ulicah doprinašale; nam pričajo vse grozovitne pogode, ki so se lanjsko leto pri nas, po Nemškim, po Laš-

kim in po Francozkim godile, nam priča pa še posebno stara Francozka prekucija, kadar so nedolžniga kralja grozovitno umorili, na jezere in jezere mašnikov in kristjanov poklali, ki niso hotli Kristusa zasramovati, ko so kloštre in cerkve poderali in cerkveno premoženje ropali, britke martre pa po cestah v blato teptali, in ko si je z divjim veseljem vriskaje sin kervi svojiga očeta natočil! *) Ali si pa kedaj pameten človek zmerzlo kačo v nederje dene in čaka, de se ogreje in ga vpikne? in država bi tako nespametna bila, še postave dati, po katerih bi se ta divji in kerviželni rod še hitreji pomnožil, de bi jo, kadar enkrat doraste, kervavo razdjali in vgonobil! — Seer je res, de pobožnost iz serca izvira, in se z nobeno zvunanjo moerjo prisiliti ne da; seer je res, de država moči in pravice nima, koga siliti, de bi kar vero zadeva, tako ali tako v svojim sercu mislil ali v svojim djanji in nehanji se nosil: to pa vender ostane države pravica in s. dolžnost skerbeti, de se saj nedolžnim otrokam dobrota s. kersta in keršanske izreje ne odtegne, kar bi se pri takih zakonih lahko zgodilo; in ako ravno država ni ubraniti v stanu, de bi zakonski ali nezakonski starši slabo ali clo nekeršansko svojih otrok ne izredili; pa saj sama s svojimi postavami te kužne bolezni, razujzdanosti in nevere podperati ne sme in jo tako rekoč za postavno in dopušeno spoznati.

(Konec sledi.)

Hvala kmetiščkiga stanu.

Noben stan, kar jih je na svetu, ni tako primirjen človekovi naturi kakor kmetiški; in kako ne, ker Bog sam je učil orati in sejati našiga perviga očeta Adama; za to se bo pa tudi človek vsaciga dela pred naveličal kot kmetiških opravil. Kmetiškim delam da to veliko prijetnost, de niso zmiraj enake, temuč mnogoverstne: zdaj se orje, zdaj seje, zdaj vlačí, zdaj pleve, zdaj kosi, zdaj žanje, zdaj mlati, zdaj proso mane, zdaj lan tare, zdaj stelja ali pa derva pripravljajo. In kjer imajo vinograde, se zdaj tersje okopluje in gnoji, zdaj terte privezujejo, zdaj grozdje tergajo, potlej tlačijo in prešajo ter s sladkim vincam sode napolnujejo.

Res de so kmetiške opravila težavne, de se ob nekterih časih zlo terpi, o poletnim času malo spí, in de se dostikrat kaplja za kapljo iz čela cedi; ali navajeniga uterjeniga človeka, ki se ne prežene, to ne stane ravno tako težko, in že clo ne, ko se spomni, de je božja volja tako, de je Bog sam rekel: V potu svojiga obraza boš jedel kruh, dokler se ne poverneš v perst, iz ktere si vzet. (I. Moz. buk. 3. 19.)

*) Poglej „Drobtince“ 1849, stran 103—108.

Če kdo poreče, de je hrana po kmetih pre-slaba, naj pomisli, de kmečkim ljudém bolj diše in se bolj prilèžejo domače jedi, kot gospodi zbrane iz daljnih, zamorskih krajev pripeljane; bolj je zdrav kmetič, ki se je najedil žgancov in kisliga zelja, kaše, koruna ali repe; bolj je zdrav, ki si je vgasil svojo žejo s kislim mlekam, z kerhljevo vodo ali z merzlim studencam, bolj kot uni, ki se ponujajo z žlahtnimi, dragimi jedmi in pijačami, ter si z njimi kaze želodec in kri. Kteri se vse skozi dobro pitajo, težko sopejo od same mešobe; po dnevi dremljejo, po noči malo spe, so nevkretni, de se še sami ne morejo obuvati, in tudi so velikrat zavolj predobriga življenja sitni in čmerni. In kako se prilèžejo kmečkimu človeku ob godeh boljši jedi! z hvaležnim sercam jih vživa, in tako sta ob svetih praznikih obveseljena truplo in duh.

De pa po nekterih krajih ali po nekterih hišah imajo res preslabo hrano, ni uzrok pomanjkanje, temuč nevednost in neurnost gospodinj. Nektera gospodinja res preslabo kuha, in ne zna res nič pripraviti, ko bi lahko bolje kuhala, in prav lahko pripravila bolj zdrave in snažne jedi brez vsih večjih potroškov. Veliko potrohnja, pa se nikjer drugej ne pozna kot po shrambah. Skerbite toraj kmečke žene in dekleta, de bote dobre gospodinje, de boste tudi pri kuhi izurjene, znajdene posebno pa snažne; že stari pregovor pravi, de snaga je na pol življenja. Po vsih straneh je na gospodinji veliko ležeče, zatoraj prav pravijo, de gospodinja tri vogle hiše podpira.

Poglejmo zdaj še dalje, kako je kmetiški stan pripraven kot vsi drugi stanovi za zveličanje duše. Kmetovavcu, kteri nar več časa pod milim nebam dopernese, vse oznanuje Boga, vse gaprepričuje, kako velik, kako moder, kako vsigamogóčen in dobrotljiv je Bog. Vsak červiček, ki se ti v prahu pod nogami zvija, vsako zeljše in cvetik ti stvarnika oznanuje. Ker je Zveličar nar raji jemal od kmetiških del svoje prilike, je kmetovavec vse skozi pri svojih delih opomnjen na kake evangelske resnice. Kadar terte ali sadno drevje obrezujete, se spomnite Jezusovih besedi, ko pravi: „Jaz sim terta, vi mladike, kdor vstane v meni in jez v njemu, on rodi veliko sadu, ker brez mene ne morete nič storiti.“ (Joan. 15, 5.) Kadar vidite travnike z cvetlicami pregerjnene, kadar vam škerjanc nad glavo žvergoli, ali penca v germi, srakopér v hosti, ali kaka druga vesela ptičica svojo pesem prepeva, se vam kaj lahko Jezusove besede pred oči postavijo, ko pravi: „Poglejte ptice neba, ker ne sejejo in ne žanjejo, in ne spravljajo v žitnice, in vaš Oče nebeški jih živi — in pogledjte lilije na polji, kako rasejo, ne delajo in ne predejo, pa vam povem, de še Salomon v vsi svoji časti ni

bil tako oblečen kakor ena zmed njih. Če pa travo na polji, ktera dans stoji, in se jutri v peč verže, Bog tako oblači, koliko bolj bo vas maloverni!« (Mat. 7, 26, 29 in 30.) Kadar sejete, vam na misel pride prilika od sejavca, de kakor z semenam se godi tudi z božjo besedo; kakor seme le v dobri zemlji tako tudi božja beseda le v dobrim pripravljenim sercu obrodi dober sad. Kadar ženske plevete ali žanjete, se spomnite evangelske ljulke, ktero je po noči, ki so ljudje spali, sovražnik pri-sejal med pšenico, ktere gospodar ni pustil izpleti, de bi se z ljulko vred tudi pšenica ne poruvala, temuč rekel je: Pustite oboje rasti do žetve, in ob času žetve porečem ženjicam: poberite prvič ljulko in jo povežite v snopke, de se sožge, pšenico pa spravite v mojo žitnico. (Mat. 13, 24—30.) Vrabec, ki okoli vašiga poslopja čivka, vam v spomin kliče Zveličarjeve besede, ki pravi: „Ali se ne prodasta dva vrabca po vinarji? in le eden zmed njih ne bo padel na zemljo brez vašiga Očeta; ja še clo vaši lasje na glavi so razštet, nikar se toraj ne bojte, boljši ko veliko vrabcev ste vi. (Mat. 10, 29—31.) Petelin, ki te na vse jutro s svojim petjem budi, ali ki se spreha okoli hiše, te opomni Petroviga greha, pa tudi njegove grevenge in pokore, opominja te, de tudi ti živiš v zatajevanji in v čuječnosti, de bodi vedno pripravljen na smert, ker ne veš, kdaj de pride Gospod, ali za večera, ali o polnoči, ali o peteličjim petji, ali zjutrej. (Marka 13, 35.) Koklja, ki vodi pišeta, jih kliče in spravlja pod perute, ti počiti Jezusovo očitjanje, s katerim je grajal judovsko terdovratnost, in ravno tako tudi našo, in de če ne bomo povračevali ljubezni z ljubeznijo, bomo od Boga zapušeni tudi mi, de bomo klicali, pa vender poginili v svojih pregrehah.

Vse to je res, marsikdo poreče, kmetiški stan je nar starji na svetu, človekovi naturi nar bolj primirjen, torej tudi za zdravje koristen, in tudi je res, de človeka opominja na Boga, sosebno pa na evangelske izreke, ali to je žalostno v kmetiškim stanu, de kmetovavec je zastran svojih pridelkov v vednim strahu in v nevarnosti. Zdaj stoji polje v vsi svoji lepoti in v vsim svojim veličastji, de kmetovavecu serce od veselja poskakuje, pa kar priverše strelonosni oblaki, toča se vsuje in v kakih minutah pokonča vse žita in sadeže, in kmetčevo veselje se spreoberne v žalost in jok. Kolikokrat je jesen ajda lepa, de bi jo človek le gledal, pa noč se shladi, solnce zjutrej posije, slana jo posmodi in v enim hipcu je ajde na tavžente mirenkov proč. V dobrih letnah je kmetovavec že mož, lahko je dobre volje in se tudi trudi z veseljem, ali v slabih letnah je joj in prejoj. Ali dragi kmetovavci! vaše poljske nesreče ne zadenejo le samo vas, te-

muč tudi vse druge stanove, ker kmetovavec vse na svetu preživi; kadar ste vi tepeni, so z vami tepeni tudi drugi. De je polje v vedni nevarnosti, de čez kmetovavca pride marsikaka nesreča, ima tudi svojo dobro stran, ima tudi velik duhoven korist. Nevarnost in nesreča dela človeka bolj varniga, čuječiga in brihtniga, ga varuje pred prevzetnostjo, bahanjem in zapravljanjem. Človek se že tako rad zateleba v zemljo, ktero zmiraj obdeluje, rad natveze svoje serce na pozemeljske minilive reči, rad pripiše svojo blagovitost svoji modrosti in pridnosti, zatoraj je prav, de ga časih v nos dregne svetopisemska resnica, de ne tisti, ki sadi, in tudi ne tisti, ki priliva je kaj, temuč Bog, ki rast daje, in de nimamo tukaj obstoječiga mesta, ampak de prihodniga čakamo.

Ljubi kmetovavci in vsi kmečki ljudje! kaderkoli vas Bog obiše z kako nadlogo, naj vam zato nikar ne upade vaše serce. Bog vas skoz to le kliče, le bolj nase navezati hoče, velikrat vas tepe zavoljo vaših pregreh in vas opominja k pokori. Kteriga Bog ljubi, ga tepe, Gospod umori in oživi, pelje v grob in iz groba, sturi ubožiga in bogatiga, poniža in povikša, rani in celi, vdari in njegove roke spet zdravje dado, pravi sv. pismo. (Pričov. 3, 12. II. buk. kralj. 2, 6. 7. Job. 5, 18.)

Arko.

Kteri stan je nar boljši.

Neki kupčovavec pride k svojimu sosedu in ga takole nagovori: „Ljubi prijatelj! ali bi mi zamogel ti dober svet dati, kteri stan de bi jaz za svojiga pervorojeniga sina izvolil? Fantek je seer še le šest let star, pa ker ga tako rad imam, me njegov prihodin stan že veliko, veliko skerbi.“

Pri kupčii je pač sitna in vagana reč: barantije se vedno mešajo; kdor je danas bogat, utegne jutro že beraško palico imeti. Posebno si tukej pravični ljudje le težko pomagajo, ker se krivični kupčovavci nobeniga še tako grešniga pomočka ne vstrašijo in se vse sorte zvijač poslužijo, de bi hitreji obogateli; kdor se pa z vago in mero opraviti ima, more še posebno dobro gledati, de kako černo liso na svojo vest ne dobi in z umazano dušo na un svet ne pride. — Če fanta v šolo dam, je ravno kakor de bi v lotrijo stivil; redko kedaj se tako izide, kakor človek želi. — Pri duhovskim stanu smo poprej rekli, je še narbolj gotovi kruh; — pa zdaj se je tudi tukej zlo spremenilo in kdo ve, kaj še vse pride; potem je k duhovskimu stanu tudi posebnih darov in gnad božjih treba. — Pri deželskih gosposkah se tudi večdel nič prav ne godi od tistiga časa, kar so pravici oči zavezane — in to je že mende kolj dolgo. — Šolski učenci so imeli že zdaj veliko opravila pa

malo plačila, tako de je pri njih zmiram narobe rajtinga veljala; več kakor je dela, menj je kruha. Zdaj se jim scer boljši časi obetajo; pravijo, de se jim bo sitna cerkvena služba vzela in primerno plačilo od dežele dajalo. Meni pa to v glavo ne gre. Cerkev je bila od nekdanj šole skerbna mati; če ni dala na enkrat veliko, je dala pa saj vsak dan nekoliko, — in zerno do zerna je tudi pogača. Zdaj pa hočejo svojo mater zapustiti in menijo, de bo mačaha za nje boljši skerbela, — jaz pa tega ne verjem. Saj tudi vlada toliko denarjev nima, kakor se z njimi baha; pri štibri se pa tudi ne bo veliko prilagati dalo, ker je že kolj velika.

Sploh, z komurkoli govorim, bodi si že to ali uno, vsak mi pravi: ako bi še enkrat na svet prišel, to bi ne hotel nikdar več biti, kar sim zdaj. Kakor se zdaj kaže, je res nar bolji za poslanca zvoljen biti; k temu se ni treba veliko učiti in človek ima koj lepo plačilo brez vsiga truda in dela. Pa kaj, de ne morem sam svojiga fanta za poslanca napraviti! Tedej mu morem že za drugi stan skerbeti in zato sim tebe, ljubi sosed! za svet poprašal.

Pametin sosed, ki je vse zamerljivo poslušal, mu je takole odgovoril: Nar boljši stan, ljubi moj! ki ti ga jaz svetvati zamorem, je stan nedolžnosti; in ako bi svetniki iz nebes, duše iz vic in pogubljeni iz pekla spet nazaj na ta svet zamogli, jaz vem, de bi si vsi ta stan izvolili, — in tudi mi vsi moramo prej ali slej v ta stan stopiti, če smo ga zapustili, drugač se nam bo po smerti gorje godilo. Ta stan je tvoj fantek že nastopil, ko so ga z kerstno vodo oblili, in na tebi je zdaj ležeče, de mu z naukam in lepim zgledam pokažeš, kako de naj ta stan noter do smerti ohrani. Zakaj kakor vsaki stan in vsako rokodelo svoje posebne pomočke ima, de gre boljši od rok; tako ima tudi stan nedolžnosti svoje posebne pomočke, de ga človek ložej ohrani. Zato moreš svojiga otroka k takim možem v nauk pošiljati, ki vse to dobro zastopijo, posebno pa naj pridno v cerkev hodi, de bo vse zvedil, kaj more storiti, česar pa se varvati, de nedolžnosti v svojo časno in večno nesrečo ne zgubi. Eniga tih pomočkov ti jaz že precej zdaj povem. Pri vsaki priložnosti otroku povej, de božja previdnost vse vodi in vlada; de nas božje oko povsod vidi in de bomo na unim svetu želi, kar smo tukej sjali.

Kar potem še posvetin stan zadeva, pa tako sam veš: de Bog na noben stan ne gleda. Privadi tedej svojiga otroka zgodej k delu, presodi njegove dušne in telesne moči in nagnjenja in mu tako delo daj, ktero ga narbolj veseli, potem ga pa tudi takim možem izroči, ki sami to delo dobro zastopijo in ga tudi pošteno naučiti zamorejo. Ti sam pa ojstro na otroka glej, de se ne navadi ne lenobe,

ne gizdosti ne napuha ne mehkužnosti, de se varuje slabih tovaršij in slabih bukev; in svest si bodi, de tvoj sin ne bo noben neporeden človek, ampak koristin ud človeške družbe, zadovoljin na zemlji, srečen enkrat v nebesih. Kosar.

Kaj žganje stori človeku?

Nar več britkost, bolezen, težav, nadlog in nesreč tega življenja si napravlja sploh človek le sam. „Nihče nam škodovati ne more, ampak mi si hudo sami delamo“, piše sv. Janez Krizostom. Prosto voljo, ktero nam je Bog dal, de bi si z radovoljno pokoršino do njega večno blagovitost ali zveličanje služili, človek velikokrat zoper svojo lastno srečo volji svojiga Stvarnika nasproti obrača. Tako si to zemljo, ktera bi scer lep, vesel raj biti zamogla, s svojo božji volji nasprotno voljo sam v žalostno dolino solz spremeni. Veliko veliko ljudi je, kteri božje volje ne le storiti, ampak še vediti in spoznati nočejo. Ravno zatorej marsikteri gosposkiga in kmečkiga stanú duhovšino tolikanj grajajo in zasramujejo, ker jim ona voljo božjo oznanuje; in gotovo znamnje čisto spačeniga in hudobniga človeka je vselej, če duhovski stan sovraži in zaničuje. Hudobnemu človeku namreč je volja božja zoperna, ker je njegovimu hudimu nagnjenju in poželjenju nasproti; zato mu je tudi vse zoperno, kar ga božje volje opomni. To, kar je zdaj sploh rečeno, pa na neko posebno reč obrnimo, od ktere kaj več povedati hočem; na neko reč, ktera se po veliko krajih zmiram huji in huji razširja, pa neznano veliko hudiga po svetu naredi. In to je — nesrečno žganje. — Volji božji se s to pijačo prav zlo zoper ravná. — Čudno se bo scer to komu zdelo, marsikoga bo tudi speklo; nihče pa tega ovreči ne more. To dokazati in spričati vsakimu, ki pamet ima, in pamet poslušati hoče, težko stalo ne bo.

1. Žganje napravlja siromaštvo. Le poglejte ga žganjepivca ali pijanca sploh, kako sebe in svojece revne in nesrečne stori. Še davkov ali družih dolžnih plačil gosposka ali srenja od njega z lepo ne dobi. Žena in otroci dostikrat še potrebne, poštene obleke nimajo in stradati morajo, in na zadnje srenji ali pa drugim ljudem v nadlego ostanejo, ker jim pijanec vse skoz gerlo požene. Gotovo je, in vsak se lahko prepriča, de jih nar več zavolj pijančevanja v dolgove zabrede in ob vse pride. Ni je tako terdne hiše, ne tako dobrih, lepih zemljiš, de bi jih pijanec zadjati ne mogel. Dosti žalostnih izgledov imamo in vemo, de otroci zavolj očeta pijanca ob zemljiša in domovanje in ob vse pridejo, in per ptujih ljudéh služiti, in se po svetu potikati morajo. — Žganjepivec tudi ni priden za delo; ker žganje moč odvzame, in člo-

veka za delo še le nepripravniga in nezmožniga stori. Res je, de bi mi kateri na to odgovoriti utegnili: Ravno žganje me še le prav okrepeča in vterdi. Rečem pa, de je to laž. Če kdo vročinsko bolezen ima, tudi z vso močjo okoli sebe bije, in dva sta ga komej ukrotiti in uderžati v stanu; kmal paves obnemore, in mertev obleži. Ravno tako žganje toliko hitrejši moč življenja povzije, kolikor večkrat se kdo z njim zalije. S perviga se res žganjepivec močnejiga čuti in kaže — kmal pa obnemaga, in je za dolgo delo clo nezmožin. Od tega so se marsikteri gospodarji že iz skušnje prepričali, ktera jih je učila, de so delavci, ki žganja ne pijo, za delo sploh pridniši in stanovitniši, in vselej več storé, kakor pa žganjepivci. In tako je gotovo, de žganje lenobo, siromaštvo in dolgove napravlja.

2. Žganje dela kreg in prepír. Kje se več vpitja, preklinovanja, zmerjanja in razzsajanja sliši, kakor po hišah, ker so žganjepivci ali pijanci? Kje ženo bolj grize, kje veči britkost in hujši nadlogo ima, kakor če je mož pijanec? Ko bi kdo vse zakonske prepíre razšteti in vse njih uzroke preiskati mogel, bi se gotovo prepričal, de je nar več prepírov in razpertij pijančevanje krivo. V ženi se stud in v otrocih zaničevanje in sčasama clo sovraštvo do očeta obudi, kteri je žganju ali pijančevanju sploh vdan. In kjerkoli vidimo ali slišimo, de se ljudje hudo prepírajó, ali clo bijejo in pretepajó, najdemo veči del, de pijanost in zlasti žganje to dela.

3. Žganje odjemlje um in spomin. Kakor dim v dimnik, stopi zganjski cvet v možgane, in tam počasi vse zmeša, razkadi in razžene. Vse čutivnice, ki so človeku k mišljenju potrebne, sčasama bolj in bolj oslabé in opešajó. Zato so žganjepivci vsi pozabljivi, zato se jih noben nauk ne prime, zato, ko so od žganja ošemljeni, nar neumniši in nar hudobniši reči govore in uganjajó, ker jim žganje um in spomin odvzame; zato, če dalje žive, se dostikrat zgodí, de se na pol ali pa clo popolnoma zmešajó. Od tod pride, de nekteri hudobni ljudje tiste, s kterimi kakšno kupčijo napraviti hočejo, nalaš pred z žganjem omamijo, de jih potem vse neumne po svojih željah sleparijo in ogoljfajó. Od tod pride, de jih je ravno zavolj žganja prav veliko ljudi že popolnoma obnorelo; de jih je v norskih hišah, kakor je prerajtano in spričano nar več takih, ktere je pijančevanje in zlasti žganje ob pamet perpravilo; in de so nekteri v ti norosti sami svoje življenje, eni na to, drugi na drugo vižo, silno in grozovitno končali.

4. Žganje napravlja zgodnjo starost, zgodnjo bolezen, zgodnjo smert. Če kdo pravi, de žganje piti nič ne de, ampak de je še zdravo, je to ravno tako laž, kakor se je hudič legal, ko je Evi rekel: „Ne bota ne umerla, ako od prepovedaniga sadú jesta, ampak bota kakor Bog“. Žganje je in ostane strup, ki zdravje in življenje človekovo spodkopuje, in pred časam razdene. Resnično in spričano je, de več ali manj vsako žganje ali žganjica gotov strup v sebi ima. Kdor tega ne spozná in ne sprevidi, naj bere bukvice: „Čujte, čujte, kaj žganje dela! — v kterih

je to dobro in umevno dokazano; zatorej tudi iz njih nektere opomine tukej perstavim. Strupeno žganje se žganjepivcam na kri, žole in jetra verže. Clo z maternim mlekam se združí; zato, ako žganjepivke dojijo, imajo po noči nepokojne otroke. Desiravno pa v kri pride, se vender v kri ne spremeni, in života nikakor nič ne redi, ampak le suši. Ako žganjepivcu, ki je pogosto od žganja pijan, pušaš, in njegovo kri se ostati pustiš, bo kakor žganjevc gorela. Škodljiva in pregrešna je vsakorsna pijanost; vender, če se od vina vpijani, tako silno škodljivo ni, kakor pa pijanost od žganja. — Kdor se žganja preveč napije, mu začne clo iz gerla goretí, in lahko celi život spepeli, kakor nam to grozovitne zgodbe dostikrat povejo. Strupa pa vsak dobi, kdor tudi le po malim žganje pije, tolikanj več, če se ga vsak dan nalije. Starosti žganjepivec redko kteri učaka. Malo tudi jih je terdnih in zdravih, veči del bolehaljo; marsikteri v nar boljših letih lazijo vsi revni okoli kakor senca, udje se jim tresejo, smert se jim vidi že v obrazu. Prašajte zdravnike, in bote zvedili, de je marsikterim njih slabost in bolezen, ki jih dostikrat le drugim rečem perpisujejo, ravno žganje krivo, ki so ga piti navajeni. Prašajte modre zdravnike, in bote zvedili, kako napčno in neumno je, de si nekteri še v bolezní z žganjem in le z žganjem pomagati hočejo. Drob pijancev in žganjepivcov je veči del nezdrav, zlezina in jetra so zglodane, želodec pa červiv in skerčen. Jestí jim le malo diši, in še tega jim želodec ne prenese. Možgani se jim bolj sušiti začno; zato tudi ob spomin ali clo popolnoma ob pamet pridejo. Vse to zdravniki spričujejo, ki s pijanci in žganjepivci opraviti imajo, in mertvih drob pregledujejo. — Žganjepivca se vsaka bolezen pred prime, ga hujši potlačí, ali tudi pogosto naglo umori; vselej mu je težji, kakor komu drugimu, pomagati. Prerajtano je, de je takrat, ko je po nasih in drugih deželah kolera morila, po nekterih krajih zmed 100 mertvih čez 70 žganjepivcov bilo. Koliko jih je zavolj žganja že zmerznilo, ali pa drugači siine, neznane, nagle smerti umerlo! V treh leuh, kolikor vem, je v dveh farah šest ljudi nagle in neprevidene smerti umerlo — in vsi ti so bili žganjepivci. Ne ranjke černiti, ampak le drugim v nauk naj to povedano bo. Kolikor več in kolikor večkrat kdo take pijace vzije, toliko hitrejši in toliko hujši se kri po životu žene, toliko hujši se drob v človeku razdraži, in toliko hitrejši se prečudna notranja naredba telesa užene in popači, in z zgodnjo smertjo za vselej vstanovi. Torej se po vsi pravici reči zamore: Vsak, kteri žganje pije, pred umerje, kakor bi umerl, ko bi ga nikoli ne pil (se ve, de tukej se le od navadne smerti govori). In vsak, kteri drugim žganje piti daje, jih pred v grob spravi, kakor pa jim je prav namenjeno. Ali pa ni to velika pregreha, če je človek na to vižo sam svoj in drugih vbijavec, če božjemu namenu in božji volji nasproti sebi in drugim prezgodnjo smert napravi? Gotovo bi veliko tavžent ljudi še dans živelo, ko bi žganja ne bilo; toliko jih tane srečna čmiga umori! Naši nekđajni predniki te pijace še poznali niso, in še dan danasnji jih je dosti brez nje — pa veliko zdravsi in veselisi in srečniši živi. Veliko pa se jih je po spoznanji in prepričanju očitne velike škode izmodriti dalo, de so se žganju popolnoma odpovedali; in so potim sami obstali in rekli, in vidilo se jim je, de se za deset

let mlajši in terdnejši in zdravši čutijo, kar žganja nič več ne pijo.

(Dalje sledi.)

Novice.

Zbor škofov na Dunaji še ta mesec ne bo dokončan, ker hočejo naši častiti duhovni očetje zdej ob enim se cez vse pogovoriti, kar v zdajniški tek in v povisanje katolske cerkve v Avstrii služiti zamore: zatorej je v Ljubljani birma za bin-kosti odpovedana.

Častiti škof iz Fünfkirhna na Ogerskim so blizo Kaniže med razbojnikje padli, ko so se bili na Dunaj v zbor podali; svoje življenje so mogli z dvema tavezenti goldinarjev od tolovajev odkupiti.

Zdej so že Francozke, Neapolitanske in Avstrijske armade v papeževo deželo udarile; tudi štirje bataljoni od nasiga domačiga regimenta so med to pomagavno armado. Desiravno so bili Francozi v prvim napadu od Rimskih puntarjev odpodeni, smemo vender upati, de bo združena vojska punt kmalo zaterla, in papežu pot v Rim prerpravila.

Darila za papeža Pija IX.

Od poprej . . . 229 gld. 2 kr.

Gospod Lorenc Lap, beneficiat v Komeni	2	—	—
En neznan	2	—	—
Gospod Vincenc Novak, fajmošter v Spodnjim Pulsgau	5	—	—
Farna soseska v Spodnjim Pulsgau	5	—	13
Gospod C. H. v Ljubljani	5	—	—
— Janez Habe, kaplan v Cirknici	2	—	—
— Jožef Rozman, dehant v Trebnim	6	—	—
— Jožef Lesjak, kaplan v Trebnim	2	—	—
— Jožef Sterbene, kaplan v Trebnim	2	—	—
— Jakob Gruden, kaplan v Mirni	2	—	—
— Jur Gornik, fajmošter v Toplicah	2	—	—
— Jernej Dolžan, kaplan v Toplicah	2	—	—
— Matevž Kostner, penzjon. fajmošter v Toplicah	2	—	—
— Blaž Leben, fajmošter v Soteski	2	—	—
— S. P. „Ovčica svojimu dobrimu pastirju“	2	—	—
— Janez Puhar, kaplan v Gradu	1	—	—
— Valentin Engelmann, duhoven v Ribnim	2	—	—
— Primatež Snoj, kaplan na otoku Grajskiga jezera	3	—	—
— G. K. „In peklenske vrata Je ne bodo premagale“	5	—	—
— Jakob Skerl, fajmošter v Ambrusu	2	—	—
— Ignaci Pec, kaplan v Sori	6	—	—
— Jur Lercher, bukvar	1	—	—
— Franc Močnik, fajmošter per s. Gregorji: „Sveti Oče vzemi, ponižno prosim Te, ta mili dar, kteriga prinese hvaležni sin ti na altar	5	—	—
Mestna fara v Loki	30	—	15
Gospod Lorenc Gaber	12	—	—
— Valentin Talmajner, mestni fajmošter v Loki	6	—	—

Znesik . . . . . 316 gld. — kr.

Prenesik . . . . . 316 gld. — kr.

Gospod Ozvald Prosen, mestni kaplan v Loki	10	—	—
— Anton Fine, mestni kaplan v Loki	4	—	—
— Stanislav Šranc, kaplan v Metliki	10	—	—
— Juri Peče, penz. fajmošter v Kočevji	3	—	—
— Jožef Germek, fajmošter v Dolenjim logu	3	—	—
— Jur Krizaj, fajmošter v Morobicah	2	—	—
— Martin Skubic, kaplan v Kočevji	3	—	—
— Peter Kristofič, kaplan v Kočevji	1	—	—
— Anton Vonca, kaplan v Kočevji	2	—	—
Ena romarca iz Moravske fare	5	—	—
Ena branjovka v Ljubljani	1	—	—
A. V., kuharca v Ljubljani	1	—	—
Jur Grom v Ljubljani	2	—	—
Gospod Anton Lesar, beneficiat v Idrii	1	—	30
Farna soseska v Stari Loki	11	—	40
Gospod Jožef Kramer, dehant v Stari Loki	5	—	—
— Jožef Hočevnar, kaplan v Stari Loki	5	—	—
— Dr. Andrej Čebašek, kaplan v Stari Loki	5	—	—
— Luka Mrovle, fajmošter v Zalimlogu	5	—	20
— Ales Šusteršič in farmani v Dražgošah	1	—	—
— Jakob Kušlan, fajmošter v Leskovci	2	—	—
— Mihael Peternel, fajmošter v Javorji	1	—	—
— Janez Mulej, fajmošter v Soru, en cekin	4	—	30
— Jožef Dagarin, dehant v Kranji	5	—	—
— Alojz Košir, mestni kaplan v Kranji	3	—	—
— Karl Leben, fajmošter v Šmartnu per Kranji	2	—	—
— Luka Stanonik, kaplan v Šmartnu per Kranji	1	—	—
— Dr. Leonhard Klofutar, kaplan v Šmartnu per Kranji	3	—	—
— Leop. Janežič, fajmošter in dehant v Predaslih	5	—	—
— Janez Možina, kaplan v Predaslih	5	—	—
— Anton Zarnik, beneficiat v Voglah	3	—	—
Tri dekle v Voglah	1	—	30
Gospod Blaž Blaznik, fajm. v Naklim	5	—	—
— Matevž Puhar, kaplan v Naklim	2	—	—
— Filip Grošel, fajmošter v Ljubnim	2	—	—
— Simon Kosmač, kaplan v Kovorji	1	—	—
— Janez Fink, fajmošter v Teržici: „De ostane ena čeda, kakor en pastir“	2	—	—
— Franc Draksler, fajmošter v Križih p. Terž.	2	—	—
— Janez Justin, fajmošter v Goričah	1	—	—
— Jur Košmerl, fajmošter v Šentjurji	5	—	—
— Jožef Zupin, kaplan v Šentjurji	5	—	—
— Janez Hofstetter, beneficiat v Šentjurji	2	—	—
— Jakob Burja, fajmošter v Zapozih	2	—	—
— Simon Kavallar, fajmošter v Smedniku	1	—	—
— Martin Prevc, kaplan v Smedniku	1	—	—
Ena dekla v Smedniku	—	—	20
Gospod Martin Šust, fajmošter v Mavčičah	3	—	—
— Janez Žemua, fajmošter v Duplah	1	—	—

Skupej . . . . . 531 gld. 20 ²/₄